

TJERK ELSINGA, 1903-1990

DOOR J.L. DE JONGE EN G.J. VAN DE WAAL

Tjerk Elsinga zag op 20 juli 1903 in Sneek het levenslicht. Omdat hij al op zeer jonge leeftijd zijn beide ouders verloor ontving hij zijn opvoeding in het gezin van een oom en tante, eenvoudige stoe-re Friezen, eveneens te Sneek. Tjerk had een helder verstand en kon goed leren. Daarom volgde hij een opleiding tot onderwijzer aan de Kweekschool, tegenwoordig Pedagogische Academie.

Maar helaas, in de periode waarin hij met succes deze onderwijsinstelling achter zich liet bestond er een ernstig tekort aan plaatsingsmogelijkheden. Dan maar een kantoorbaan bij de Raad van Arbeid geaccepteerd, waar hij een drietal jaren werkzaam was. Wel maakte hij daar kennis met het fenomeen sociale wetgeving, waarin hij - gedegen als hij was - zich grondig verdiepte. Het zou hem later bij zijn functioneren in de vakbeweging nog zeer te stade komen. Overigens leek het hem bepaald geen betrekking met uitzicht op voortgang op de maatschappelijke ladder.

Daarom waagde hij, door een relatie daartoe aangemoedigd, de stap naar de functie van verslaggever voor het Friesch Dagblad te Leeuwarden. Omdat het een free-lance job betrof een riskante onderneming.

Aangezien hij in zijn opvoeding (zijn oom was een zeer actief lid van het CNV) sociale rechtvaardigheid met de paplepel ingegoten had gekregen en al op jonge leeftijd van huis uit CNV-figuren leerde kennen, werd hij in 1932 in tijdelijke dienst benoemd tot tweede voorzitter van de Nederlandse Centrale Bond van Christelijke Werknemers(-sters) in de bedrijven van Voedings- en Genotmiddelen, de NCVGB, in vakbondskringen in de wandeling de 'Bakkersbond' genoemd, de voorganger van de Voedingsbond CNV.

Zijn rustig en bescheiden optreden met overigens een gezonde zelfverzekerdheid, gevoegd bij zijn altijd luisterend oor en zeer democratische instelling, verwierven in die kring, ondanks zijn 29-jarige leeftijd, achting en waardering. Hij werd dan ook in 1939 tot voorzitter benoemd, een functie die meer dan een volledige dagtaak inhield en waarin hij zijn gaven van hart en hoofd geheel tot gelding kon brengen. En zo begon in 1932 zijn CNV-periode vanuit Rotterdam, waar hij zich met zijn gezin vestigde. Na 35

54. *Tjerk Elsinga*

jaar, in 1967, nam hij afscheid van 'zijn Bakkersbond' om van zijn pensioen te genieten. Maar niet alvorens over hem van vele zijden als een voor het CNV uitermate verdienstelijke figuur de loftrampet was gestoken vanwege zijn samenbindende en constructieve leiding. En dat niet alleen in de vooroorlogse periode van de dertiger jaren met al haar problemen rond de groeiende werkloosheid en de periode van 'stilstand' vanwege de bezetting in de jaren 1940-1945, maar vooral ook in de naoorlogse fase van wederopbouw voor de vakbeweging.

Ook in andere kringen van het maatschappelijk leven in het westen van de Maasstad viel hij op waar hij een grote mate van bescheidenheid en medemenselijkheid paarde aan aanzienlijke leidinggevende capaciteiten, sterk stimulerend, steeds nieuwe initiatieven ontwikkelend.

Zo verzocht men Elsinga in 1954 toe te treden tot het bestuur van Patrimoniums Woningstichting te Delfshaven. Een jaar later koos men hem als voorzitter, een functie die hij tot eind 1981 vervulde. Onder zijn voorzitterschap is die corporatie uitgegroeid tot een organisatie die zich op het brede terrein van de volkshuisvesting is gaan bewegen. Vooral de bijdrage die de stichting aan de stadsvernieuwing heeft geleverd is in de beginperiode van zijn voorzitterschap zeer groot geweest. In dit kader dient vermeld te worden dat hij in 1968 mede-oprichter was van de Stichting Patrimoniums Bejaardenhuisvesting, waarvan hij tevens voorzitter werd, een functie die hij tot eind 1981 bekleedde. Naast het bouwen van woonvoorzieningen in de woningwetsector heeft hij de ontwikkelingen in de premiehuursector, dus ook voor zogenaamde middengroepen, met veel deskundigheid begeleid.

Deze laatste activiteit bracht tegelijkertijd het initiatief voort tot oprichting van de bejaardenvoorziening 'Stichting De Mathenesser Bogert', waarvan hij vanaf zijn mede-oprichterschap in 1968 tot 1984 eveneens voorzitter was. Kenmerkend voor zijn manier van werken op dit gebied is de wijze waarop deze organisatie van de grond kwam. Een te koop staand kerkgebouw werd gekocht door de woningstichting en, zij het met gedeeltelijke nieuwbouw, omgebouwd tot een bejaardenverzorgingshuis. Om ouderen te kunnen verzorgen werd een verzorgingsstichting in het leven geroepen waarin een breed scala van protestants-christelijke kerken vertegenwoordigd was. De Mathenesser Bogert werd gekenmerkt door een opnamebeleid waarin voor intensief verzorgingsbehoevenden ruim plaats was. Onder zijn vooruitstrevende leiding

riep deze instelling al spoedig, als een van de eerste, een ondernemingsraad en een bewonerscommissie in het leven.

Zijn verdiensten voor dit brede terrein van woonvoorzieningen leidden er toe dat Tjerk Elsinga op 29 april 1971 op het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in aanwezigheid van Z.K.H prins Claus uit handen van minister ir. W.F. Schut de versierselen van het ridderschap in de orde van Oranje-Nassau ontving.

Wellicht zijn grootste verdiensten hebben zijn houding en optreden in de barre oorlogsjaren 1940-1945 gevormd, die zowel voor het verzet in Rotterdam als voor de landelijke illegaliteit van bijzondere betekenis zijn geweest.

Zijn groeiende overtuiging dat verzet geboden was tegen de niets en niemand ontziende bezetter, bracht hem rond eind 1942 tot daadwerkelijke hulp aan onderduikers. In diezelfde periode kwam de bekende 'Frits de Zwerver', wijlen ds. F. Slomp, mede-initiatiefnemer van de Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers (LO), naar het westen des lands om op verscheidene plaatsen met medewerking van moedige kerkeraden principiële bevestigingspredikaties te houden en op te roepen tot daadwerkelijk verzet. Enkele maanden later, in april 1943, is daarop een aantal mannen uit kerkelijke kring vanuit heel Zuid-Holland bij elkaar gekomen om tot enige structuur te geraken in de inmiddels spontaan gerealiseerde initiatieven en kwam er een districtenstelsel tot stand.

Toen de districts-leider Groot-Rotterdam enige tijd later werd gearresteerd door de bezettende macht, kwam Elsinga onder de schuilnaam 'Theo' in het vizier. Hij werd de opvolger en daarmee tevens lid van de veertien leden tellende landelijke Top-LO, bestaande uit de vertegenwoordigers van elf provincies en drie grote steden.

Tot het einde van de oorlog bleef 'Theo', later 'José' geheten, Hoofd LO-I in de stad Rotterdam en naaste omgeving. Enkele duizenden stad- en landgenoten hebben door deze activiteiten van 'José' en zijn staf arrestatie (Joodse landgenoten) of 'Arbeitseinsatz' (alle mannen van jongere leeftijd) kunnen ontlopen. Zijn hoofdkwartier kende een va-et-vient van vertegenwoordigers en koeriersters van andere verzetsorganisaties. Het begrip 'paniek' was hem vreemd. Hij straalde onder alle omstandigheden rust en kalmte uit. Zelfs toen groot leed hem niet werd bespaard. Zijn

zoon Folkert, werkzaam voor de illegale Falcificatiecentrale (FC), werd begin 1944 gearresteerd en in het kamp Amersfoort daarna om het leven gebracht. Ook zijn dochter Marijke ontkwam niet aan arrestatie, maar gelukkig heeft zij de oorlog overleefd.

Het mag een wonder heten dat hij ondanks zijn uiterst gevaarvolle taken en het feit dat de Sicherheitsdienst (SD) van de Duitsers een premie van enkele duizenden guldens op zijn hoofd had gezet, nooit werd gearresteerd.

Op onopvallende wijze toonde hij zich de oudere, wijze figuur voor de over het algemeen jongere garde van verzetslieden, die in hem een voortreffelijk raadsman vonden, zoals in de kringen van de Landelijke Knokploegen (LKP) en Binnenlandse Strijdkrachten (BS). In zijn verzetswerk kon hij bovendien putten uit een stroom van vertrouwde relaties in werkgevers- en werknemerskringen en in het kerkelijk en algemeen maatschappelijk milieu.

Ook het Mobilisatie-Oorlogskruis en enkele verzetsonderscheidingen leggen, naast het Oranje-Nassau ridderschap, getuigenis af van een bij kerk, staat en maatschappij zo sterk betrokken mens, die altijd voor iedereen klaar stond en in de weer was.

De laatste jaren van zijn leven moest hij met zijn vrouw verzorgd en verpleegd worden in 'Zuyderheide' te Hilversum. Zijn lichamelijke en geestelijke gezondheid noopten daartoe.

Dankbaar voor wat het leven hem had geschonken overleed Tjerk Elsinga, 87 jaar oud, op 13 november 1990. Een groot man.

55. *Maup Frenk*